

Metamorfózy práva ve střední Evropě VII. Jde nám ještě o demokracii a právo?

Cyklus mezinárodních konferencí Metamorfózy práva ve střední Evropě vznikl před 16 lety a koná se každé dva roky ve Znojmě v Louckém klášteře. Původně šlo o reakci na konference pořádané slovenskými kolegy z AV SR, kteří ob dva roky pořádali pravidelné konference podobného typu již přes 30 let. Posledních 16 let se střídáme. Společným rysem obou cyklů je kritický pohled na proměny práva v zemích V4. Domníváme se, že jednou z významných evropských hodnot vždy byla schopnost kritické sebereflexe, která jediná umožňuje schopnost reagovat na problémy a hledat jejich reálná řešení. Zvolená témata z posledních let o této tendenci jasně svědčí a snad v sobě obsahují i jistou prognostickou funkci, například „Žijeme v nejlepším z možných světů?“, „Překrásný nový svět nebo ostrov?“, „Hledá se Prométheus?“ či „Právo a krize“.

Letošní konference s tématem „Jde nám ještě o demokracii a právo?“ se konala ve dnech 8. a 9. června 2022, tradičně v prostorách Louckého kláštera ve Znojmě. Zúčastnili se kolegové ze Slovenska, Polska, Maďarska a České republiky. Konference začala společným zasedáním a následující den pokračovala v sekcích: Teoretické problémy práva, Státní správa a samospráva a Pracovní právo. Na závěr gestoři jednotlivých sekcí seznámili ostatní účastníky s hlavními diskutovanými tématy na společném zasedání.

Konferenci zahájil referát na téma „Co zkoumat?“ Dr. Barány zdůranil odpovědnost prvních teoretiků, kteří za současných negativních trendů ohrožujících demokratické a právní principy mají profesní povinnost proti těmto trendům vystupovat nejen na úrovni teoretické, ale i praktické. Na základě příspěvku dr. Balíka k několika ustanovením zákona o vysokých školách se rozvinula široká diskuse o pojmech nerovnosti a diskriminace v právu obecně. Prof. Halász pojednal o složitém postavení menšin v globalizovaném světě. Nermalou pozornost vyvolal dr. Rzimowski s novou teorií právního konceptualismu s řadou kritických připomínek. Na rozboru jednotlivých případů rozhodování Ústavního soudu ČR zpochybnil ústavní soudce dr. David, zda má Ústavní soud rozhodovat o otázkách osobního statutu.

Druhý den v sekci teorie práva vyvolal zaslouženou pozornost příspěvek dr. Alexandrova s kvantitativní a kvalitativní analýzou českých právních předpisů vydaných v době pandemie covid-19. V diskusi se ob-

jevily pochybnosti, zda podivná praxe právní regulace v době pandemie není náhodou předzvěstí prodlužování tohoto neblahého stavu v budoucnosti. Doc. Maršálek upozornil na přehodnocování hodnot v soudobém právu, které nevěští nic dobrého. Obecně se diskusemi prolínalo téma ohrožení svobody projevu, jehož jsme bohužel dnes svědky. Velmi zajímavým příspěvkem byla analýza blokáce dezinformačních webů správcem domény .cz dr. Kajčíroviče – přípustné nebo exces? Dr. Cvrček řešil metodologickou otázku, zda lze na datech prokázat trend úpadku právního jazyka, především v předpisech publikovaných ve Sbírce zákonů.

V sekci státní správa a samospráva věcná, obsahově sice rozptýlená, ale o to smysluplnější debata k dílčím příspěvkům opětovně stvrdila několik již notoricky známých poznatků – a to, že správa (chcete-li veřejná správa) ČR i SR je si přes dílčí strukturální a kompetenční rozdílnosti stále velmi blízká zejména ve svých funkcionalitách, což je logické, ale především ve svých převládajících dlouhodobých disfunkcích a kolapsech reálně akutních, očekávaných či latentních. Stále a opakovaně je potvrzováno, že naše „správy“ nejen nejsou žádným DISNEYLANDEM ani procházkou růžovým sadem, ale jsou stále méně veřejné, transparentní a participativní, než jsme si představovali před lety, v počátcích transformačních a reformních procesů. A také těžko odolávají nenápadnému původu centralizace. Jak skladba příspěvků ukázala, je co zkoumat, kritizovat jak v parciálních pohledech, tak na centrální, regionální i municipální úrovni.¹

V sekci pracovního práva a práva sociálního zabezpečení bylo předneseno 10 příspěvků. Předmětem pozornosti byla i problematika aktuálního vývoje evropského (unijního) pracovního práva o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a jejich transpozice do českého právního řádu. Doc. Pavlátová se zabývala některými otázkami vztahu pracovního práva a práva občanského mimo jiné z pohledu koncepce dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zajímavý příspěvek přednesla dr. Uhrinová k problematice nových jevů na úseku nelegální práce v EU. Poměrně značná pozornost byla již tradičně věnována otázkám právní úpravy rozvázání pracovního

¹ Část zprávy za sekci Státní správa a samospráva zpracoval JUDr. Tomáš Louda, CSc.

poměru. Problematikou dopadu pandemie covid-19 do pracovněprávních vztahů se zabývali dr. Benešová a Mgr. Dittrich. Ke všem předneseným příspěvkům probíhala poměrně široká diskuze, která přinesla i další dílčí podněty a byla i odrazem složité současné situace v pracovněprávních vztazích a požadavcích kladených na právní úpravu.

Samozřejmě nelze na tomto místě uvádět témata všech příspěvků. Jejich plné znění bude obsahovat sborník, který vyjde do konce roku 2022.

Lze však konstatovat, že všemi příspěvky se prolínala obava z postupujících trendů ohrožujících demo-

kracii a právní principy, a to ve všech zemích V4. Úpadek práva, který se v době pandemické krize prohloubil, se nezastavuje, ale spíše se prohlubuje. Co jsme si mysleli, že bude pouze dočasným excesem, se stává pravidlem. Energetická krize a konflikt na Ukrajině se stávají záminkou pro opouštění pozitivních změn, které jsme získali po roce 1989. Dobrou zprávou snad je, že účastníci konference si tuto situaci dobře uvědomují a nejsou ochotni se s těmito negativními trendy smířovat.

*doc. JUDr. František Cvrček, CSc.
Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni*